

He aha te tikanga o tēnei pōti?

Kei te pātaitia koe kia whakatau ko tēhea o ngā tikanga pōti e rua e hiahia ana koe kia whakamahia mō tō Pōti mana-ā-rohe ā te tau 2004 me te tau 2007. Ngā tikanga e rua – FPP (First Past the Post) me te STV (Single Transferable Vote) – kua whakamāramatia i roto i tēnei tohanga. E herea ana te hua o te pōti e te Kaunihera mō te pōti ā te tau 2004 me te tau 2007.

FPP me te STV

E whakamahia ana te FPP e te mana-ā-rohe ā, tae noa mai ki tēnei rā engari he whiringa te STV ināianei. Ka whakamahia te STV kia whakatūria ngā mema ki ngā Poari Hauora ā-Rohe katoa atu i te tau 2004. Whakahaerea ai ngā pōti mo te Poari Hauora ā-Rohe i te takiwā tonu ka whakahaeretia ai te pōti mo ngā mana-ā-rohe. Te aronga o tēnei, ka whakamahia te STV e ngā tāngata katoa e whakapōtia ai i te tau 2004 i ngā pōti mana-ā-rohe mō ngā kaitono mō ngā Poari Hauora ā-Rohe, ahakoa ka whakapūmautia e tō rātau tāone, tō rātau rohe, tō rātau Kaunihera ā-rohe te STV, ka mau tonu rānei ki te FPP.

Te epa i tō pōti i raro i te FPP

Kia pōti koe i te pōti FPP ka tohua te ingoa o te kaitono e tino hiahia ana koe. Kia tatauhia ngā pōti, ko te kaitono ka whiwhi i te nuinga o ngā pōti ka whakatūria. Ka pā anō tēnei mehemea neke atu i te kotahi te tūranga wātea. Hei tauira, mehemea he tūranga kei te wātea mō ngā kaikaunihera tokotoru, ka taea e koe te pōti mō ngā kaitono tokotoru, iti iho rānei. Kia tatauhia ngā pōti, ko ngā kaitono tokotoru kei a rātau te nuinga o ngā pōti ka whakatūria.

2

5

Mō ētahi atu pāronga whakapā atu ki te:

toro atu rānei ki www.stv.govt.nz

Te Tikanga Pōti



Te epa i tō pōti i raro i te STV

Kia pōti koe i te pōti STV, ka rārangi koe i ngā kaitono ki te āhua o tō manakohanga. Ka tuhi koe i te “1” ki te taha o te ingoa o te kaitono e tino hiahia ana koe, te “2” ki te taha o tō kōwhiri tuarua, ā ka pēnā haere tonu. He rite tonu tēnei mahi ahakoa kotahi tonu te tūranga wātea, tokomaha rānei.

Kia tatauhia ngā pōti, ko ngā manakohanga tuatahi katoa ngā “1” ka whakaratohia tuatahitia. E whakatūria ai he kaitono, me riro i a ia he “motunga” o ngā pōti i whakaritea i runga i te maha o ngā tūranga wātea me te maha o ngā pōti whai mana. Mā te ripanga e whai ake nei e whakaatu he pēhea te whakaritenga o te motunga:

Te nama o ngā Tūranga wātea	Ngā pōti e hiahiatia ana kia eke ki te motunga
1 Tūranga wātea	Haurua o ngā pōti me te hautau o tētahi pōti
2 Ngā tūranga wātea	Hautoru o ngā pōti me te hautau o tētahi pōti
3 Ngā tūranga wātea	Hauwhā o ngā pōti me te hautau o tētahi pōti
Ka pēnā haere tonu	

Ko te kaitono ka eke ki te motunga ka whakatūria. Mehemea ka neke atu i te kotahi te tūranga wātea, ā, nui ake i te motunga ngā pōti ka whakawhiwhia e te kaitono, ka whakawhitia he wāhi o ia o ngā pōti mo taua kaitono ki te manakohanga tuarua o te kaipōti. Mehemea ko te hua o tēnei ka whakawhiwhia e tētahi atu kaitono i ngā pōti nui ake i te motunga, ka whakawhitia he wāhi ki te manakohanga tuatoru ā, ka pēnā haere tonu.

Mehemea he iti rawa ngā kaitono ka eke ki te motunga i muri iho i te whakaratonga i ngā manakohanga tuatahi, ā, i muri iho i te whakawhitinga i ngā pōti tāwera, ka whakakorea te kaitono nāna i whiwhi i ngā pōti ruarua rawa atu, ā, ka whakawhitia ia pōti mo taua kaitono ki te manakohanga tuarua o te kaipōti. Ka tukuruatia tēnei mahi, ā, kia rawaka rā ano ngā kaitono ka eke ki te motunga hei whakakā i ngā tūranga wātea.

I whakakaupapatia te Aotearoa STV i runga i te mahi tatau pōti e karangatia ana ko te “tikanga a Meek” arā, Meek’s method. Ahakoa rā he ākau roa tēnei whakahaere, e whakapono ana ngā kaitautoko o te STV ki tōna tika nā te mea ka whakawhitia ētahi wāhi o ngā pōti ki tangata kē, ā, ka karohia ngā raruraru ka hua ake i ētahi STV ka riro nei mā te āhua o te tatautanga o ngā pōti e whakaawe te hua o te pōti.

www.stv.govt.nz

Te Whakataurite i te FPP me te STV

FPP

Kua roa kē te FPP e whakamahia whānuitia ana i Aotearoa nei, e taunga ana, ā, he ngāwari ki te whai.

Ka taea e ia kaipōti te epa he pōti kotahi hei whakakā i ngā tūranga wātea. Ka tuhia e ngā kaipōti he tohu i te taha o te ingoa o te kaitono, o ngā kaitono rānei e hiahiatia ana e rātau kia whakatūria.

Ko te kaitono ka whiwhi i te nuinga o ngā pōti ka whakatūria. Mehemea neke atu i te kotahi ngā tūranga wātea, ko ngā kaitono (e rite ana ki te tau o ngā tūranga wātea) ka whiwhi i te nuinga o ngā pōti ka whakatūria.

Ehara i te whakawhiwhi-ā-ōrau te āhua o te FPP. Ko te tikanga o tēnei, ka tatauhia ia tohu hei pōti mō taua kaitono, ā, ko te kaitono, ngā kaitono rānei ka whiwhi i te nuinga o ngā pōti ka whakatūria. Tērā pea he iti noa iho te paenga e whakatūria ai te kaitono.

Tērā pea ka whakawhiwhia e te kaitono i ngā pōti nui kē noa atu i ngā pōti e hiahiatia ana mō te whakatūringa.

Tērā pea kāore ētahi kaipōti i tautoko i ngā kaitono ka whakatūria.

Mehemea ka pakangatia te pōti e ngā rōpū tōrangapū, e ngā huihuinga tōrangapū rānei, ā, me kī noa e 3 ngā tūranga wātea, ka taea e ngā kaipōti te pōti mo ngā kaitono e 3 e tū ana mō tētahi rōpū tōrangapū, tētahi huihuinga tōrangapū rānei (pōti “rōpū”). Mā tēnei, e taea ai e ngā kaitono katoa o tētahi rōpū tōrangapū, o tētahi huihuinga tōrangapū rānei te whakatūria.

STV

Kei te whakamahia te STV i Ahitereiria, i Airangi, i Mārata ināiane. He whiwhiwhi ake te tatau i ngā pōti, ā, he tauhou ki te nuinga o ngā tāngata o Aotearoa kei ngā pōti rōpū ā-rohe, engari whakamahia ai te STV e ētahi o ngā kamupene o Aotearoa, pērā i a Fonterra, hei kōwhiri mema mō ā rātau poari.

Kotahi anake te pōti mā ia kaipōti, ahakoa te nama o ngā tūranga wātea. Ka rārangitia e ngā kaipōti ngā kaitono ki te āhua o te manakohanga – “1” ki te taha o te kaitono e tino manakohia ana, “2” ki te taha o te kaitono tuarua e tino manakohia ana, ā, ka pēnā haere tonu. Kāore ngā kaipōti e herea ki te rārangi i ngā kaitono katoa, engari me tino whakamahi i ngā tau raupapa.

Kia whakatūria ai te kaitono, me eke āna pōti ki te motunga. Mehemea neke atu i te kotahi te tūranga wātea, ko ngā kaitono (e rite ana ki te tau o ngā tūranga wātea) ka eke ki te motunga, ka whakatūria.

He tikanga pōti whakawhiwhi-ā-ōrau te STV. Ahakoa kāore e taea e tēnei tikanga te kī taurangi ka nui haere ake te kanorau kanohi, tērā pea mā tēnei tikanga e whakarite ai he kanohi tōtika ake mō ngā whakaaro tāpua o tēnā o tēnā.

Kāore e whakawhiwhia e te kaitono i ngā pōti nui ake i ērā e hiahiatia ana hei whakatū i a ia, nā te mea ka whakawhitia kētia ngā pōti tāwera ki te manakohanga o muri atu.

Mehemea ka rārangitia e ngā kaipōti ngā kaitono katoa, kāore e kore kua tautokotia e rātau tētahi o ngā kopounga.

Ka taea e te STV te whakatau te pōti “rōpū” nā te mea ka taea e ngā kaipōti te whakarārangi i ngā kaitono katoa, ā, mā tēnei ka uaua kē atu te whakatū i ngā kaitono katoa o tētahi rōpū tōrangapū, tētahi huihuinga tōrangapū rānei.

Tērā pea ka pēnei te āhua o te tuhinga FPP

TE KAUNIHERA Ā-TĀONE O	<input checked="" type="checkbox"/>
TE ROHE WHAKARARO O TE TĀONE	<input checked="" type="checkbox"/>
TE PŌTI MŌ NGĀ KAIKAUNIHERA TOKOTORU (3)	<input checked="" type="checkbox"/>
Ka taea e koe te pōti mo ngā kaitono tokotoru (3) iti iho rānei.	<input type="checkbox"/>
BROWN, Sandy	<input checked="" type="checkbox"/>
JONES, Sam	<input checked="" type="checkbox"/>
OWENS, Harry	<input type="checkbox"/>
TAWHIRI, Ngaire	<input checked="" type="checkbox"/>
WATSON, Alice	<input type="checkbox"/>

Tērā pea ka pēnei te āhua o te tuhinga STV

TE KAUNIHERA Ā-TĀONE O	<input type="checkbox"/>
TE ROHE WHAKARARO O TE TĀONE	<input type="checkbox"/>
TE PŌTI MŌ NGĀ KAIKAUNIHERA TOKOTORU (3)	<input type="checkbox"/>
Rārangitia ngā kaitono ki te āhua o tō manakohanga...1, 2, 3....	<input type="checkbox"/>
BROWN, Sandy	<input type="checkbox"/>
JONES, Sam	<input type="checkbox"/>
OWENS, Harry	<input type="checkbox"/>
TAWHIRI, Ngaire	<input type="checkbox"/>
WATSON, Alice	<input type="checkbox"/>

Kia mōhio: Kāore koe e herea ki te rārangi i ngā ingoa katoa.